

Калилова Ф. С.

АБДРАИМОВ АБДЫКАСЫМ – УЛУУ АТА МЕКЕНДИК СОГУШТУН АРДАГЕРИ.

Калилова Ф. С.

АБДРАИМОВ АБДЫКАСЫМ – ВЕТЕРАН ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

F. S. Kalilova

ABDYKASYM ABDRAIMOV – THE SECOND WORLD WAR VETERAN

УДК:347.9

Макалa Улуу Ата Мекендик согуштун ардагери Абдраимов Абдыкасымдын өмүрү жана ишмердүүлүгүнө арналат.

Негизги сөздөр: согуш, репрессия, мечит, молдо, табелчи, кооператив, дивизия

Данная статья посвящена жизни и деятельности ветерана Великой Отечественной войны Абдраимова Абдыкасыма.

Ключевые слова: война, репрессия, мечеть, мулла, табельщик, кооператив, дивизия.

This article is devoted to the life and work of the great patriotic war veteran Abdykasyma Abdraimov.

Key words: war, repression, Mosque, Mulla, record-keeper, co-op, Division.

Абдраимов Абдыкасым 1923-жылы 4-январда (кээ бир документтерде 20-апрель) Кара-Суу районуна караштуу Сарылар (азыркы Э. Тельман) айлында туулган. Атасы Абдираим, апасы Сурма эне жана 6 бир тууганы болуп, алардан иниси Абсамат экөө гана калган.

Кара-Суу району 1935-жылы түзүлүп, анын борбору Кара-Суу шаары болуп, 15 айылдык советине, 123 кыштакка бөлүнгөн.

1932-жылы Сары айылы, андан кийин кыргыздын чыгаан уулдарынын бири Баялы Ысакеев атындагы колхозу, Ысакеев репрессияга кабылгандан кийин Э.Тельман болуп өзгөртүлгөн. Ушул жылдардагы майда колхоздорду ирелештирүү учурунда 1930-жылы Өзгөрүш (1932-жылы Киров) колхозуна бириктирилген.

1932-жылга чейин Тельман калхозунда атайын мектеп болбогондугуна байланыштуу, Токо уулу Саип молдо мечит катары пайдаланып, жүргөн өзүнүн жеке үйүндө алгач балдарды латын арибинде окутуп кат сабатын жоюуга жол ачкан.

1932-жылы түндүктөн атайын жиберилген адис Бейшекеев Жакып агай, 10 жаштан 16 жашка чейинки улан-кыздардын сабатын жоюу милдети менен келген. Биринчи жолу биринчи класс ачылып, ага 22 окуучу катталган. Алар: Исиров Жумабай, Шералиева Перизат, Бопуева Аваз, Абдумомунов Ураим, Көчөрөва Тасил, Бекмуратов Аби, Мамажалиев Ырысбек, Мамажалиев Аккозу, Сатыбалдиев Топчу жана башкалар болгон.

Абылкасым ава тогуз жашта болгондуктан мектепке кабыл алынбай калат. Бирок зээндүүлүгүнөн сыртта олтуруп өтүлүп жаткан сабакты өз алдынча өздөштүрүп алганын байкаган Жакып агай 1-класска кабыл алат, 2-классты Коммунизмде, 3-

классты Акташтан, 4-5-6-классты азыркы Жоош айыл өкмөтүндөгү жаш коммунистердин мектебинде, 7-классты мурдагы Долон-Чек азыркы Сарай айыл өкмөтүнө караштуу Киров (азыркы Рахманалиев) атындагы мектебинде бүтүргөн.

7-классты 1938-жылы аяктап керектүү адистердин жетишпегендигине байланыштуу жаштыгына карабай Э. Тельман атындагы колхоздун Саипов Аман жетектеген бригадасына табелчи болуп жумушка кабыл алынган. 1939-жылы алгач түз көчөлөрдү түзүү, чачыранды жайгашкан айылды иретке келтирүү ишинде Бекеш авага жардамчы болуп иштеген.

Ошентип, чачыранды болгон 190 кожолуктун ар бирине 25 сотыхтан жер тилкеси турак жай куруу үчүн ажыратылып, түз үч көчөдөн турган иреттүү чакан кыштакка айланды.

1940-жылы Эгемжаров Курбанбай колхоздун раиси же башчысы кызматында иштеген мезгилде Абдыкасым ава ага жардамчы болуп иштеген.

1940-жылы Ош шаарындагы Пиян базардын жанында жайгашкан алты айлык окуу жайынын бухгалтердик курсун бүтүрүп 1941-жылдан баштап Э.Телман колхозунда эсепчи болуп иштей баштаган.

1942-жыл 25-апрелде Ош областынын Кара-Суу райондук аскер комиссариаты тарабынан 167-полкко катардагы жазуучу (писарь рядовой) жоокер болуп чакырылат. Аны менен катар эле Алмусаев Жусупбек, Саипов Мойдун, Абдыкеримов Маккамбай, Боронов Музун, Оморов Мадан, Саипов Парпы, Боромбаев Жолдош, Саипов Өмар, Мамаразаков Камчы, Раимкулов Рахматилла, Ормотоев Абдираим, Айыков Кочкор авалар бар экендигин эскерет. Жалпысынан Э. Тельман колхозунан 191 киши кан майданга аттанып, 31и жаракат алып, ар түрдүү баскычтагы майып болуп мекенине кайтып келген.

1942-жылдын октябрь айына чейин Өзбекстандагы Термез шаарындагы Орто-Азия атчандар дивизиясында аттарды машыктыруучу милдетин аткарган. Согуш майданында түздөн-түз курал кармап согушка кирген эмес. Ага майдандагы жоокерлерге ысык тамак аш жеткирүү милдетти жүктөлгөн. Согуш талаасында жарылган снарядка кабылып, оор жаракат алуу менен кантузия болуп алты ай госпитальда даарыланган. 1943-жылы 8-майда жараты толук айыкпагандыгына байланыштуу өз ата журтуна аскер кызматынан бошотулуп, запастагы (243/324350 коду) 1-категориядагы Советтик Армиянын жоокери катары кайтып келген.

Согуш талаасынын оор кыйынчылыгын көрүп келген жоокер жаратынын толук айыкпагандыгына карабай үйдө бекер жатууну намыс катары көрдү. Себеби алдуу күчтүү эр жигиттер согуш майданына кетип, тылдагы оор жумуштарды аткаруу - аялдар, кары-картандар менен балдарга жүктөлгөн эле. Талаада техникаларды башкаруу үчүн айылдын аялдары Шералиева Перизат, Бопуева Аваз, Алмакан жана башкалар атайын курстардан өтүп келишип иштеп жатышкан болчу.

Ошондуктан Абдыкасым ава колхоздун кеңсесине барып ошол мезгилде башкарма болуп иштеп жаткан Дооранов Эргеш абадан жумуш сураган. Анын көрсөтмөсү менен 1943-жыл эсепчи болуп эмгек жолун улады Бул жумушту 1952-жылдарга чейин аркалады. Ушул мезгилде эмгекчилердин эмгек акысы акчалай эмес натуралдык айрыбаштоо аркылуу төлөнгөн. Бугалтердик кесиптеги адистердин дээрлик жокко эсе болгондуктан, жанаша жаткан колхоздук чарбалардын отчетун жасап берген. Өз жасаган эмгеги үчүн алган акысын кошна колондору менен тең бөлүшүп өз жардамын аяган эмес.

Ош областынын Кара-Суу районунун Киров керектөөчүлөрдүн кооперативдик коомуна 1947-жылы мүчө болуу менен кооперативдин № 1281-637 мүчөлүк китепчесин 1949-жылы 17-февралда алат.

1951-жылдын апрель айында райкомдун биринчи катчысы Нарматов Бакир Абдыкасымды чакырып Кыргызстан Компартиясынын биринчи катчысы Исхак Раззаков борбор шаарыбыз Фрунзеден (азыркы Бишкек) Кара-Сууга келгенде анын үйүндө меймандоону сунуштаган. Исхак Раззаков, Нарматов Бакир, обкомдун катчысы Тойгонбаев Жаманкул болуп аванын үйүндө мейман болушат. Сый урматын көрүп пахта талаасын айланып, бир топ кемчиликтерин баса белгилеп кеткен. 1951-жылы майда колхоздорду ирелештирүү иштери жүргүзүлүп, Тельман жана Киров колхоздору кошулуп, Киров колхозу деп аталып калган. Ошол эле жылы 18-августта кайрадан Раззаков келген жана айтылган иштердин так аткарылгандыгын көрүп, зиректигин баалаган. 1951-жылдын аягында райком партиясынын, айыл-чарба бөлүмүнүн башчысы болуп дайындалган.

1955-жылы Кара-Суу районунун Карл Маркс атындагы орто мектебин кечки курсунда 10-классты бүтүрүп, 1956-жылы Фрунзе шаарындагы К. И. Скрябин Кыргыз айыл чарба институтунун агрономия факультетине тапшырып, № 56084 студенттик билетине ээ болот. 1964-жылы 28-июнда толук курсун бүтүргөн жана Мамлекеттик экзамендик комиссиясынын чечими боюнча агроном квалификациясын тастыктаган Р № 156701 диплому берилет. Негизги кесиби бухгалтер, агроном.

1953-1972-жылдары Кара-Суу районунун Киров атындагы колхозунун башкармасынын төрагасы болгон.

Партияга 1944-жылы мүчө болуп, 1963-жыл 26-март Ош областынын Кара-Суу районунун аскер комиссариаты тарабынан НТ № 0500975 партиялык билети берилген.

1953-жыл 1-октябрдан 1954-жыл 1-августуна чейин Кыргызстандын БК КПнын астындагы партиялык жана советтик ишчилердин бир жылдык курсун аяктайт ошондой эле № 44 - күбөлүгүнө ээ болот.

1954-жылы 1-декабрында күбөлүк № 755 БК КП(б) Кыргызстандагы эки жылдык партиялык мектебинин угуучусу.

1954-жылы ээн, какыр талаалар элдерге бөлүнүп берилип, суу чыгаруу максатында Огуз Адыр каналына таш төшөлүп, таш арык курулган, эгин эгилип, бак-дарактар тигилип, 500 гектар жер өздөштүрүлгөн. Кийинчерээк сол (левый)1, сол 2, сол 3, сол 4 каналдары курулуп 2000 гектардан ашуун жерлер эгин талааларына айланган.

1959-жылы бүткүл союздук пахта өстүргөн Республикалардын союздук слету болуп, Исхак Раззаков жетектеген жоон топтун арасында Хайтахун Таширов, Алия Анарова, Абдыкасым Абдраимовдор катышып келишкен. Барган конокторду Кремильдин Гиоргив залында коноктоо, кыргызстандыктарга берилген. Алар өз каада салтыбызга жараша кой союп, дастаркон түзөп, коноктогон. Бул иш чарага Сайра Кийизбаева, Салима Бекмуратова, Мыскал Өмүрканова, Деркенбаевалар Н.Хрюшовго, Мальенковго, Варшилов, Булганиндерге чоң табактарда койдун башын сый көрсөтүп, тартуу кылышкан.

1961-жылы 7-декабрда аскердик ишке жараксыз деп табылат. 1963-жылы 15-мартта Ош областынын Кара-Суу районунун дарыгерлик комиссиясынын астында кайрадан текшерилип тастыкталат.

1964-жылы профсоюзга мүчө болот. 1967-жылы 15-декабрдан 15-январга чейин өз кесиби боюнча өз билимин өркүндөтүү максатында Фрунзе шаарында курстан өтүп, аны тастыктаган күбөлүгүнө ээ болот.

1967-жылы № 30037 СССРдин эл чарбасынын жетишкендиктеринин көргөзмөсүнүн башкы комитетинин күбөлүгүн,

1972–1978-жж Кара-Суу райондук өсүмдүктөрдү коргоо мекемесинин мүдүрү.

1974-жылы 4-июнда Кыргызстан КП Ош областы Кара-Суу райкому тарабынын № 15896570 партиялык билетин,

1978–1993-жж. Райондор аралык Курбан кара канаттуулар фабрикасынын жетекчиси,

1983-жылы Кыргыз Республикасынын мыйзамына ылайык ардактуу эс алууга чыккан.

1985-жылы 15-августта профсоюздук билетине ээ болгон.

1993–2003-жж. Кара-Суу райондук майыштар коомунун жетекчиси болгон.

Бүгүнкү күндө ардагер 5 уул, 2 кыздын атасы, 28 небере, 39 чөбүрө, 1 кыбыранын сүйүктүү чоң атасы.

Маалымат топтоодо Абдраим Абдыкасымов аксакалдын өзүнүн айтып берүүсү жана уулу келини Жамал эжелер жакындан жардамдашты.

Абдраимов Абдыкасым ардагердин алган сыйлыктары

1. 1946-жыл февраль СССР Советинин Жогорку президиумунун указы менен Улуу Ата Мекендик согуш мезгилиндеги үзүрлүү эмгеги үчүн “За доблестный труд Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.” медалы менен сыйланат

2. 1957-жыл 15-февраль № 355662 Эмгектин кызыл туу белгиси **менен**

3. 1957-жылдагы Бүткүл Союздук айыл-чарба көргөзмөсүнүн катышуучусу медалы менен сыйланган.

4. 1958-жыл 14-февраль “За успехи социалистическом сельском хозяйстве” чоң күмүш медалы менен сыйланат.

5. 1966-жылы 30-апрелде №422329 “Знак Почета”

6. 1966-жылы 28-октябрь- №603 памятная медаль “40 лет образования Кыргызской ССР и создания Компартии Киргизии”

7. 1971-жыл 22-апрель – Ж № 676317 Октябрьской Революции орденинин №6556

8. 1976-жыл 20 апрель “1941-1945-жж. Улуу Ата Мекендик согуштун 30 жылдыгы” юбилейдик медалы менен сыйланат (согуштун катышуучусу катары).

9. 1976-жыл 24 июнь “1941-1945-жж. Улуу Ата Мекендик согуштун 30 жылдыгы” юбилейдик медалы менен сыйланат (эмгек фронтунун катышуучусу катары).

10. 1977-жыл 24- ноябрь министрствонун жана БК профсоюзунун атынан “Победитель Социалистического соревнования 1977 года” белгиси менен сыйланат.

11. 1982-жыл 25-август “СССРдин Куралдуу күчүнүн 60 жылдыгы” юбилейдик медалы менен сыйланат

12. 1985-жыл 14-марта СССР Советинин Жогорку президиумунун указы менен 1941-1945-жылдардагы Улуу Ата Мекендик согуштун 40 жылдыгына карата немецтик-фашистик баскынчыларга каршы эр жүрөктүк менен көрсөткөн эрдиги үчүн Ата Мекендик согуштун I баскычтагы ордени менен сыйланат.

13. 1986-жыл 25 август “1941-1945-жж. Улуу Ата Мекендик согуштун 40 жылдыгы” юбилейдик медалы менен сыйланат (согуштун катышуучусу катары).

14. 1987-жыл 30-сентябрь Ош областынын элдик депутаттарынын кеңеши көп жылдык ак ниеттүүлүк эмгеги үчүн СССР Советинин Жогорку президиумунун атынан “Эмгектин ветераны” медалы менен сыйланат.

15. 1990-жыл 2-февраль “СССРдин Куралдуу күчүнүн 70 жылдыгы” юбилейдик медалы менен сыйланат

16. 1995-жыл 6-апрель – в № 131237 “50 лет победы в великой отечественной войне 1941-1945.”

17. 1996-жыл 19-февраль Жуковдун медалы менен сыйланган.

18. 2010-жыл - “1941-1945-жылдардагы Улуу Ата Мекендик согуштага Жеңишке 65 жыл” ” юбилейлик медалы менен сыйланды

19. 2015-жыл 4-май “Кыргыз милициясы 90 жыл” юбилейлик медалы менен сыйланды Кыргыз Республикасынын ИИМдин № 451 буйругу боюнча тапшырылды. (М.Тургунбаев)

20. 2015-жыл - “1941-1945-жылдардагы Улуу Ата Мекендик согуштагы Жеңишке 70 жыл” ” юбилейлик медалы менен сыйланды.

Ардак Грамоталары

1. 1961-жыл 11-декабрь - №37297 Кыргыз Советтик Социалисттик Республикасынын Жогорку Советинин Президиумун 1961-жыл мамлекетке пахта сатуу боюнча алган социалисттик милдет-темелерин мөөнөтүнөн мурда аткаргандыгына байланыштуу, Кара-Суу районундагы Киров атындагы колхоздун председатели, жолдош Абдраимов Абдыкасымды Кыргыз ССР Жогорку Советинин Ардак грамотасы менен сыйланат.

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун Председатели Т. Кулатов

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун Секретары З. Иманкалыков.

2. 1964-жыл 31-январь - №39379 Кыргыз Советтик Социалисттик Республикасынын Жогорку Советинин Президиуму Россиянын составына Кыргызстандын ыктыярдуу кошулушунун 100 жылдыгын белгилеп жана Республиканын өнөр жайын, айыл чарбасын жана маданиятын өнүктүрүүгө активдүү катышкандыгы үчүн, Кара-Суу колхоздук-совхоздук өндүрүш башкармасындагы Киров атындагы колхоздун председатели, жолдош Абдраимов Абдыкасымды Кыргыз ССР Жогорку Советинин Ардак грамотасы менен сыйланат.

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун Председатели Т. Кулатов

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун Секретары З. Иманкалыков.

3. 1971-жыл 29-октябрь “Марксизмдин-ленинизмди пропагандалоо” жана эмгекчилерге коммунистик тарбия берүү боюнча жемиштүү иштери үчүн Кыргызстан Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитети жолдош Абдраимов Абдыкасым Кыргызстан Компартиясынын Борбордук Комитетинин Ардак грамотасы менен сыйланат. Кыргызстан КП БКнын секретары Т. Усубалиев

4. 2015-жыл 30 апрель – Бишкек Советтер Союзунун Улуу Ата Мекендик Согуштагы 1941-1945 жж. Жеңиштин 70 жылдыгынын урматына сыйланат

Чакыруулары

1. 1958-жылы 16-22-февралда Биринчи Бүткүл Союздук айыл чарба көргөзмөсүнө чакырылган. Ушул эле жылы 20-февралда Чоң Кремилдин Сарайына көргөзмөлөргө, катышуучулардын урматына карата кабыл алууга катышууга чакырылат.

2. 1958-жылы 17 февральда “Широка страна моя” түстүү кинопанараманы көрүүгө “Мир” театрына чакырылган.

3. 1958-жылы 19 февральда СССРдин маданият министрлиги Советтер Союзунун элдеринин достугу

аттуу кечеге, концертине чакырылган. (В.И. Ленин атындагы борбордук спорт сарайында болгон.)

4. 1966-жылы 29-октябрда Кыргыз ССРинин жана Кыргызстан компартиясынын 40 жылдыгына арналган кыргыздын улуттук оюндары жана ат-спорттук мелдештерине Фрунзедеги ипподромго чакырылган.

5. 1967-жылдын 6-ноябырында Улуу Октябырь социалистик революциясынын 50 жылдыгына арналган партиянын райондук комитетинин жана эмгекчилер депутаттарынын райондук Советинин кошмо салтанаттуу отурумуна чакырылат.

6. 1967-жылы Ош областына Ленин орденин тапшырууга арналган, кабыл алууга чакырылат.

7. 1969-жылы Колхозчулардын областтык конференциясына катышууга чакырылат.

8. 1970-жылы 20-апрелде В.И. Лениндин туулгандыгынын 100 жылдыгына арналган отурумга Кара-Суу совхозуна чакырылган

9. 1971-жылы 5-февралында Ош областтык партиялык XV конференциясына,

10. 1972-жылы 31-майда 1971-жылдын Бүткүл союздук социалистик мелдештин жыйынтыктары боюнча Кыргыз ССРине СССР Министрлер Совети менен ВЦСПСтин, өтмө Кызыл туусун тапшырууга арналган айыл чарбасынын алдыңкыларынын Республикалык кеңешмесинин ишине катышууга чакырылган.

11. 1975-жылдын 22-августунда “Октябырь” кино театрында болуп өткөн СССРдин VIII эл аралык өсүмдүктөрдү коргоо боюнча конгрессине, СССРдин айыл-чарба министрлиги жана уюштуруу тобу чакырган.

12. 1975-жылы 20-августтан 1-сентябрга чейин Москва шаарындагы ВДНХдагы Эл Аралык «Өсүмдүктөрдү коргоо-75» көргөзмөсүнө чакырылган.

Мандаттары

1. 1966-жылы февралда, Ош областтык партиялык XIII конференциясына, Карасуу партиялык уюмунан чечүүчү добуш берүү укугу менен делегат болуп шайланган.

2. 2001-жылдын 12-ноябрынан 2005-жылдын 12-ноябырына чейин Ош областынын, Кара-Суу районунун, жергиликтүү жамааттарынын өкүлчүлүгүнүн Курултайына делегат болуп шайланат.

Депутаттык билеттери

1. 1959-жылы Кыргыз ССР Жогорку Советинин 5-чакырылышына Жумушчу-Дыйкан шайлоо округунан, Кыргыз ССР Жогорку Советине депутат болуп шайланган. Депутаттык билет № 214.

2. 1967-жылы Кыргыз ССР Жогорку Советинин 11-чакырылышына Сарай шайлоо округунан, эмгекчилер депутаттарынын Ош областтык Советине депутат болуп шайланат. Депутаттык билет № 69.

3. 1969-жылы Кыргыз ССР Жогорку Советинин 12-чакырылышына, Сарай шайлоо округунан эмгекчилер депутаттарынын Ош областтык Советине депутат болуп шайланат. Депутаттык билет № 73

Ардагер ава уул, кыздары менен. Ардагер авабыз сүйүктүү келин, кыздар арасында. Улуу Ата Мекендик согуштун 67 жылдыгын Кара-Суу районунун “Жоомарт Бөкөнбаев” эс алуу багында небереси менен тосууда

Рецензент: к.и.н., доцент Маматов А.